HNF

SAMUEL RABBI

35 lines

22 leaves (first + last blank)

Reichling 722 (Naples)

Goff S-106 (4 copies)

[Rome, Eucharius Silber, ca. 1480]

51

Incipiunt verba ex varijs auctoribus

Eijcio	icis	p	excluder
Metior	iris	p	misurar
cōpesco	scis	p	rafrenare
Profero	ers	p	far – pnunciar
Perfero	ers	p	patire
Pre-fero	ers	p	splender
Censeo	es	p	indicar
Arrigo	is	p	slar attento
Assue facio	cis	p	Auezare
Violo	as	p	Roper – spezar
dimitto	tis	p	abadonar
Proficio	cis	p	far profecto
Perficio	cis	p	far – ager
Deleo	es	p	cassare
Demineor	is	p	eer debitor
Debeo	es	p	idem .s.
Dirigo	is	p	adirizar
Coniicio	is	p	in diuinar
Abijcio	cis	p	lassar – abadonar

Exito as p uscir fuora

Gesso as p fare

infitior ris p negar

proroga as p allongare

Derogo as p levare et minuir

Mereo es p fare

Praesto as p fare

Adiungo is p deputar

obpono is p opporre

Questo è uno dei primi lavori pubblicati in Mantova.

i Ncipit Epiſtola quā miſit Rabi Samuel Iſraelita oriundus de Ciuitate Regis Morochorū ad Rabi yſaac magiſtrū Sinagoge que eſt in ſubiulmeta in predicto regno In anno dn̄i Milleſimo. Sed tranſlata de Hebreo uel de Arabico in latinum per fratrem Alfonſiū boni hominis Hiſpanū ordinis predicatorum quam tranſlationem fecit. Anno dn̄i. Mcccc. xxxviii. tempore pōtificatus dn̄i Benedicti pape. xii. que epiſtola cuius ſit editionis & ad quid ualeat prohemium ipſius epiſtole & narratio eius plenius declarabunt cum titulo que eſt talis.

¶ Titulus Epiſtole.

¶ Epiſtola quam ſcripſit magiſter Samuel iſrabelita oriūdus de Ciuitate Regis Morochiani ad Rabi yſaac magiſtrum Sinagoge que eſt in Subiulmeta in Regno predicto

¶ Epiſtola.

c Onſeruet te deus o frater & permanere te faciat uſquequo terminetur iſta noſtra captiuitas et cōgregetur iſta noſtra diſperſio et apropinquet ſpes noſtra. & ſignet deus beneplacitū ſuū ſuper uitā noſtram. Amen. Nā expertus ſum ꝙ plenitudo ſcientie noſtri temporis cū tuis expoſitionibus glorioſis uiget. unde ego particeps doctrine tue tibi expono exitus cordis ſup illis que legis ſunt & prophetarū ſuper quibus anxio cum timore quapropter recurro ad abūdantiā ſapientie tue & mitto tibi libellum iſtum ſperans per te deo uolente confortari in ueritate ac in dubiis declarari.

¶ Capitulum. I.

d Eſidero dn̄e mi certificari per te & teſtimoniis legis & prophetarū & aliarum ſcripturarū quare nos iudei generaliter percuſſi ſumus a deo in captiuitate iſta in qua ſumus que poteſt uocari perpetua & nō habens finē. Nā modo ſunt mille anni cōpleti & ultra ꝙ ſemper fuimus captiuati. Nos ſcimus ꝙ patres noſtri adorauerūt idola occiderūt prophetas et legē dei

auerterunt. Et propter omnes iſtas trāſgreſſiones deus nō percuſſit eos niſi per. lxx. annos in Babylonia et poſt tēpus prefatū placatus eſt eis & reduxit eos in terrā ſuā. Et ſecū dum ſcripturā ira dei fuit tunc patribus ualidiſſima ſuper omnes iras quas añ tempora illa cōmemorat ſcriptura. & tñ ut dictū eſt pena tantorū peccatorū nō fuit niſi. lxx. an nis. Et nūc dñe mi ira dei que in pñti punit nos non habet terminū nec finis eius ꝓmittitur in prophetis Si uoluerimus dicere ꝙ iſta preſſura in qua ſumus ire dei eſt adbuc illius ire ꝓpter quā fuit captiuitas. lxx. ānorū quia tūc nō complete ſatiſfactū eſt de peccatis predictis p illos patres noſtros nos facimus deū mendacē qd abſit qm̄ ipſe deus uerus & glorioſus illi captiuitate impoſuit prefatū termi num prophetarū. ſ. lxx. annorū. unde talis non eſt reſpon ſio ſed euaſio ſeu excuſatio. Si excuſatio eſſet uera nec eſt intelligētibus proponenda. Et ſi dixerimus ꝙ deus in illa tranſmigratiōe miſertus fuit uni parti generis noſtri et nō alteri & illos quorū miſertus eſt reduxit ad reedificādum templū ut dicit ꝓpheta Hieremias & ſumus de illis quorum nō eſt miſertus. Tunc dicent nobis chriſtiani ꝙ deus miſertns eſt eorū qui adorauerūt ydola & qui occiderunt prophetas et tñ nos punit qui nō peccauimus in predictis & illorū miſertus fuit in dicto termino. lxx. annorū: & ſic noſtra punitio nō habet ſcd̄m nos cām certā ita eſt longa ſine termino pena in qua ſumus modo iam ſunt mille an ni & ultra nec in lege nec in prophetis huius pene termi num poſſumus inuenire. Quare dñi mi cū deus puniuerit patres noſtros propter idolatriā & propter interfectio nem prophetarum & pena & culpa ſint note in ſcriptura cū deus non punit bis idipſum pro peccatis illis preteritis fuit pena. ſ. captiuitas. lxx. annorū. & cum deus nō punit uniuerſaliter niſi propter uniuerſale peccatum oportet ꝙ poſt illam captiuitatē nos peccauerimus omnes corā deo peccata maiori ꝗ fuerit idolatria parentū noſtrorū & ꝗ fuerit interfectio ꝓphetarū ex quo deus ꝑ peccatis puniuit

parentes nostros.lxx.annis & nō amplius & nos puniuiti sunt mille anni & ultra.et posuit & dispersit nos per quatuor partes mundi. Tñ quicquid contingat dei sumus in omni euentu quia nulla est excusatio Super dicta respōde

¶ Capitulum.II.

S Upposito dñe mi ꝙ sumus in peccato aliquo maximo rogo nūc ꝙ certifices me si postquā deus dispersit nos de Hierusalē & misit in captiuitatē istā longissimā seu perpetuā propter illud peccatum sine auctoritate nostra & propria uolūtate sine speciali mādato incepimus obseruare circūsitionē & sabbatū. & alias cerimonias ꝙ a tēpore quo Titus destruxit ciuitatem & tēplū cōbussit & bibliotecas & nos in captiuitatē istā dispersit ꝙ extūc cessauit inter nos ignis sacrificiū oblationes & holocausta & deus non promisit nobis postea prophetiā aliquā nec prophetā nec per reuelationem aliquam certā ꝙ nos deberemus redire aliqñ in hierusalem in statu pristino.nec mandauit nobis postea ꝙ obseruaremus obseruātias predictas. Videtur ergo sequi ꝙ nos non a deo sed ab aliis qui erant obseruātias predictas accepimus & tenemus. Et uidetur ꝙ iuste dicēt nobis aduersarii nostri. Sicut uos obseruatis circūsitionē & sabbatū et legitis in sinagogis libros Moisi & prophetarū sine mādato dei quare nos assumitis uobis similiter sacrificiū & facitis uobis sacerdotes & regem & principem & unctiones sanctas & incensum. & quare nō edificatis altaria & seruatis cerimonia & omnia q̄ sunt in lege cōtenta sicut sabbatum et circumcisionem & plura alia q̄ obseruatis sc̄dm traditiones uestras sine uoluntate & simpliciter ex utraqꝫ curritis in offensam. Et si hec predicta facitis contra uoluntatē uel dicitis quia uolūtas dei est ꝙ hec seruetis & beneplacitum quod tamen ostendere nō potestis quare nō obseruatis supradicta alia quorū mandata facere potestis. Et si reges nō permittūt uos facere & populi sub quibus iacetis non permittunt uos ista multa facere : quare per

quare permittũt uobis circumcisionẽ & libros & Sinago gas & alia que seruatis. Et ad hec dñe mi non est nobis in prõptu respõsio sufficiẽs ut uidetur. Scimus tamẽ timorẽ dei in omni euentu. Capitulum. III.

i Nuenimus dñe mi deũ loquentẽ p os zacharie prophete & dicentem. c. vii. ubi loquitur de illa prima captiuitate breui interpretatus hãc auctoritatẽ Nam secundũ ꝙ scripta est in arabico sicut infra posita est sonat ĩ latino. Hec dicit dñs sacerdotibus & populo terre. Quãdo ieiunastis & plorastis in. vi. & vii. toto tpe. lxx. annorum intellexistis ꝙ nõ ieiunaretis ad me aut ploraretis. Ego tale ieiuniũ nolui a uobis. Nostra autẽ trãslatio aliter se habet. Ego enim scribere propono sicut auctoritates iacent quas Samuel iste inducit nõ sicut sunt in nostra biblia innuit dñs. Domine mi in predictis uerbis ꝙ dum nos iudei fuimus per. lxx. annos in dicta captiuitate fuimus sine lege quia ieiunium habemus a lege sicut alias obseruantias & similiter fuimus sine circumcisione & sine sabbato. Et sine dubio hec nõ ualent dum ira dei manet super populũ suum. Illa uero prima ira dei fuit breuis quia. lxx. annorũ. Ista quidem in qua nunc sumus est longa iam mille annorum & ultra & nõ inuenit̃ ei terminus in prophetis. Et timeo dñe mi ꝙ sicut deus misit in captiuitatẽ illam breuẽ patres nostros sine lege & sine obseruãtiis eius. Nec acceptauit ieiunia nec obseruantias eius legis quousq; fuit completũ tp̃s pene ipsorũ scilicet. lxx. annorũ. Sic in ista captiuitate ultima nõ acceptat opera que facimus secundũ obseruantias legis. Quare constat ꝙ nos sumus in maiori peccato nũc q̃ patres nostri fuerint in babilonia. Vnde nos sumus in maiori dei ira q̃ illi & per consequens opera nostra sunt ei minus placita. Et nos sumus ei magis odiosi. Et patet ꝙ illi per mortẽ prophetarum & quia idola coluerunt fuerunt tantum. lxx. annis in captiuitate & nos propter magnũ peccatũ & maximũ sumus captiui iam sũt mille anni & ultra. Et hec captiuitas sine du

bio est illa quā deus per os Danielis prophetauerat desola tionē ciuitatis. Vsq̄ quo ad consumationē perseuerabit de solatio zc. Prima captiuitas uocatur trāsmigratio quia per modicū tp̄s fuerunt reducti cum honore in hierusalem. Sed hec uidetur desolatio in qua pro certo deus nō mise rebitur nostri sicut nō miserebatur patrū nostrorū in ba bilonia. Sed q̄ cōsolabatur eos per prophetas qui promit tebant illis liberationem et erant oēs simul nobis aūt nihil promittitur. Et insup dispersit nos per uniuersa regna mū di. Attū quicquid contingat dei sumus in omni euentu.

¶ Cap. IIII

d Omine mi ualde mirabile est mihi de nobis. Speramus enim quotidie liberationē de captiuitate ista & semper de hoc loquimur Et semper loquimur de reductione nostra in hierusalem uel sumus ceci uel deceptores simpliciū. Nam constat q̄ post dispersionē nostrā que facta est per Titum nō appa ruit in nobis propheta qui nobis promitteret reductionē Nec etiam post captiuitatē.lxx.annorum fuit propheta qui loqueretur de ista captiuitate que non habet finē nisi in fine mundi nec deliberationē habet nisi per consuma tionē seculi. Quia daniel illam uocat desolationem sine fi ne.c.ix. Vnde timeo domine mi q̄ cū tanta captiuitas nō possit manere super totam gentem nostrā a deo nisi pro pter maximū peccatū in deū magis q̄ interfecisse prophe tas & adorasse idolas propter que peccata patres nostri fu erūt puniti q̄ sicut deus non miseretur nostri in uita cū in eodē peccato pseueremus sic nec etiā miserebit̄ mortu is ex nobis. Attū sumus dei in omni euētu qui euenerit.

¶ Cap. V.

d Omine mi uide t̄ q̄ decipiamus ali os & nosipos qz in libris legū & prophetarū ha bemus deū promittentē nostre genti liberatio nem et congregationē de dispsione multipliciter. Sed bn̄ uertenti oēs promissiōes q̄s habuimus uel fuerūt cōplete an̄ captiuitatē. lxx.ānorū & in ipsis.lxx.annis uel promis siōes fuerūt ꝓpter peccata illorū quibus ꝓmissiōes sunt to

taliter impedite: ſicut proponam coram te dñe. Exempli gratia Iſta pauca dicuntur in ezechiele. Si feceritis iuſtici as meas & mandata mea ſeruaueritis congregabo uos de quatuor partibus mūdi & leuabo uos & adducā uos per mare & adducam uos ad domū ſanctam meam. Ecce ꝙ id quod dñs nobis promittit per Ezechielem in predictis uerbis & aliis locis libri eiuſdem prophete iam completū eſt pluries ante illam captiuitatē. lxx. annorum & omnes promiſſiones dñi tales maiores & minores que in diuer- ſis locis ſacrorum librorum continentur cōplete fuerunt anteꝗ caderemus in iſtam ultimā captiuitatē que non ha bet finē. Modo ſumus iā in milleſimo anno & ultra: nec in aliquo prophetarū eius terminū inuenimꝰ: nec illa dei promiſſio ubi agit de liberatione & congregatione intelli gitur de iſta captiuitate perpetua. Sed de illis tribulatio- nibus et diſperſionibus ante dictos. lxx. annos: nec ꝙ ante dictos. lxx. annos commiſerimus illud magnum peccatū propter quod deus ſine termino punit nos in quo pecca- to ſumus & manemus omnes aliter deus miſericordiam ſuam non continuaſſet in nobis ira tam longa Nam uide- mus per ſcripturas ꝙ omnia predicta que commiſerunt patres noſtri ante ſeptuaginta annos predicte captiuita- tis punita fuerunt. Et de multis exempla hec pauca indu cam. Peccauerunt patres noſtri qui exiuerunt de egypto & promiſſio eis facta in eis locum non habuit: ſed in pec catis ſuis in deſerto mortui ſunt. Peccauit ipſe Moyſes ad aquas contradictionis & terrā promiſſionis non meruit. Peccauit ipſe Aaron & portauit penā. Hely ſacerdos pec cauit & fractis ceruicibus expirauit & poſteritas eius ſa- cerdotibus priuata eſt: & tamen deus promiſerat ſacerdo tium in eternū. Sed huiuſmodi promiſſa intelligūtur ſem per niſi propter peccata demereātur accipere ut patet in regno Dauid & in aliis poſteris eius. Sicut etiam deus ue rus & glorioſus promiſit abrahe pro ſemine ſuo terram illam in eternum poſſidebam: & frequenter perdiderūt

eam propter peccata sua & frequenter restituit eam dñs illis ultimam uicem qua perdiderũt iam sunt mille anni et ultra et nõ est spes recuperãdi eam: quia manemus oẽs in eodem peccato propter quod terram nostrã perdidimus. Et illud mihi multũ mirabile est cum oẽs concordemus qd oportet ꝙ post captiuitatem. lxx. annorũ in babylonia peccauimus cõtra deum peccato maximo et tñ nullus est qui dicat ꝙ est id peccatũ. Et si aliquis nostrũ cognoscat nostrã causam & peccatũ propter qd incurrimus tanta mala: nullus tñ id aperit proxio suo nec ipsemet qui cognoscit in suam conuertit utilitatẽ: sed oẽs iacemus prostrati & uidemus manifeste ꝙ ꝑdicta captiuitate. lxx. annorum deus erat cum patribus nostris in prophetis Hieremia & aliis prophetis. Et dedit eis Salathiel ducem & principes & sacerdotes cũ quibus exiuerunt de Babilone peracta penitentia & placato deo edificauerũt templum & hierusalem & alias ciuitates & effudit deus misericordias suas & tamen in ista captiuitate nullus propheta nobiscum est: nec deus ut apparet. Copiose igitur dñe inquiram & non cessabo querere qd peccatũ est id tantũ propter qd sumus ĩ captiuitate mille annis & ultra: nec habemus prophetã nec regem nec sacerdotẽ nec altare nec sacrificiũ nec unctionẽ nec incẽsum nec purificationẽ ymo facti sumus abhominabiles toti mundo sicut deo & contemptibiles. In solo corde nostro tanta regnat suꝑbia qua nosipos ꝑferimus toti mũdo. Et qd suꝑ hoc sentio pandã tibi dñe mi: nec minus quicqd eueniat nos dei sumus.

ℭ Capitulum. VI.

n

Vnc ergo dñe mi paueo ꝙ id peccatũ propter qd sumus in hac desolatõe & in captiuitate ista sit illud peccatũ suꝑ quo locutus est deus per ꝓphetam Amos. ii. c. cum dicit sic. Super tribus sceleribus israel conuertã uel transferã. Nota ꝙ ubi in nostra biblia est cõuertam hic habet transferã: & est ad propositũ eius magis Et super quarto non transferã eos quoniã uen

eius magis. Et super quarto nõ transferã eos quoniã uen-
diderunt iustũ pro argento. Et nos dñe mi secundnm do
ctrinã nostrã dicimus ꝙ iste iustus fuit ioseph filius iacob
qui fuit uenditus & sic teneo ego nisi ꝙ sermo diuinus po
nit istud peccatũ uenditiõis quartũ in numero peccatorũ
Sed scelerũ israel primũ. Ipsi etiam christiani quibus san-
ctorũ librorum studium uidetur esse traditum a deo res-
pondent doctrine nostre predicte & dicũt ꝙ primum in
quattuor sceleribus israel est uenditio ioseph a fratribus su
is. Et secundũ peccatũ siue scelus assignant adorationẽ ui
tuli in Oreb. Et tertiũ scelus occisiẽon prophetarũ in babi
lonia ꝑpter ꝙ fuimus captiuati. lxx. ãnis. Et dicunt ꝙ quar
tũ scelus israel fuit uenditio iusti scilicet iesu. qui ad litterã
fuit uẽditus post transmigrationẽ prefatã. lxx. annorũ. Et
si nos dñe uolumus tenere prefatã doctrinam nostram et
respondere christianis uerũ oportet ꝙ nos assignemus in
israel añ uenditionẽ ioseph uaria scelera precessisse. ut ipsa
uenditio ioseph sit quartũ scelus. Sed hoc non poterimus
sustinere qz testimoniũ libri genesis est cõtra nos qui uen
ditionẽ ioseph ponit primũ scelus filiorũ israel. Et prophe
ta amos ponit expresse quartũ scelus uẽditionẽ iusti pro-
pter quod fuimus in captiuitate de qua loquitur deus cõ-
minãs ꝙ non reducet nos ultra in terrã promissionis cum
dicit Et super quarto nõ transferã eos quoniã uendiderũt
iustũ pro argento: Et manifeste apparat mihi ꝙ nos super
illo peccato quarto uenditionis iusti iuste sumus puniti iã
sunt mille anni & ultra in quo tp̃e nil profecimus inter gẽ
tes: nec est spes proficiendi amplius ¶ Cap. VII

e Xpauesco dñe mi et timeo ꝙ iste iesus quem co
lunt christiaui sit ille iustus uenditus pro argẽto
secundũ. Amos prophetã. Et timeo ꝙ de ipso
sunt hec que mihi occurrunt testimonia. Propheta & illa
eadẽ in doctrina sua ualde aperte applicãt christiani Isaiã
prophetã. Ve genti peccatrici filius sceleratis quoniã ipsi
elongauerũt sanctũ eius & inclinati sunt retrorsum. Item

idem propheta dicit Quasi ouis ad occisionē ductus est
qui nō aperuit os suū Item dicit Vir habens dolorē & sci
ens infirmitatē. Item fuit despectus & propter hoc nō re
putamus eū Item oblatus est quia ipse uoluit. Item de an-
gustia iudicii depositus est gnationem eius quis enarrabit
Item propter culpā populi mei transfixi eum & dabit in-
iuriatores pro sepultura et diuites pro morte sua. Et timeo
dn̄e mi q₂ iniuriatores fuerūt patres nostri & diuites pila-
tus & herodes & anna & caiphas sicut dicit ppheta Da
uid cōsurrexerūt oēs reges terre & maiores et cōtra deū
& cōtra christū eius Reges scilicet predicti. maiores scili-
cet patres nostri Et timeo dn̄e q₂ iste iesus sit ille cōmina-
tus & uēditus pro argēto de quo loquitur zacharias pro-
pheta & amos & alii prophete de quo etiā loquitur isaias
propheta cap̄. liii. Deponet oēs iniquitates & orabit pro ī
fidelibus. Timeo etiam dn̄e mi q₂ iste iesus sit ille iustus de
quo dicit Dauid in psalmo. lxxiii. dilectati sūt in animā iu
sti & sanguinē innocentē condēnabūt & propter hoc eie
cit eos deus & disperdet illos dn̄s deus noster. Et timeo
dn̄e mi q₂ iste sit ille iustus de quo loquit hieremias. c. ix.
cū dicit homo est & quis ē qui intelligit eū. Itē hiere. c. x.
Spes uultus nostri christus deus captus est p peccatis no-
stris. cui diximus in ūbra tua uiuemus inter gētes. Timeo
etiā dn̄e mi q₂ iste sit ille iustus de qno dixit iesus p os za-
charie ppbete. c. xiii. dicemus eni in illa die que sunt iste
plage in palmis tuis & rn̄debit plagatus fui in medio do
mus mee inter illos q dilexerūt me & leuauit ensē pastor
meus supra me. Itē idem. c. xii. aspiciāt ad me die illa & il
lū quē trāfixerūt & plangēt super illū quasi plāctū unige
niti. Timeo etiā dn̄e mi q₂ iste fuit iustus ille de quo dicit
Abacuc cap̄. iii. Cornua in manibus eius ibi abscōdita est
fortitudo eius &c. & cōcordat euangeliū christianorū ubi
narratur mors iesu & ostēdunt. Cum aūt uenissent ad ie-
sum inuenerunt eum mortuū Et misit unus ex eis lanceā
suam & transfixit. Paneo domine mi q₂ dicit. Abacuc

c.xiii. Egressus es dñe saluare populũ tuum cũ xp̃o tuo.
Xpauesco dñe mi sup his. Quis ¶ Cap̃. VIII.
e fuit iste iustus sine peccato de quo loquitur Ysai as propheta: & quis sit ille iustus uenditus pro argẽto. Propter q̃d dicit dñs per Amos prophetã ubi su pra ꝙ in testimoniũ quarti sceleris nõ trãsferet nos in ter ram promissiõis. Amplius uidetur etiam dñe mi ꝙ cõple tum est q̃d scribit Danielis prophete.c.ix.ubi dicit. Postq̃ consumate fuerũt.lxii.ebdomade occidetur xp̃s & tunc ueniet populus cum principe uenturo & destruet ciuita tem & domũ cõminuet & condemnabũt eam & aufere tur sacrificiũ & consumabitur destructio perpetua. Et nõ est dubiũ dñe mi ꝙ destructio desolatiõis perpetua id est captiuitas in qua sumus iam sunt mille anni & ultra. Et a perte dicit deus per prophetã ꝙ erit desolatio perpetua. Post occisionẽ xp̃i sicut est desolatio nostra postq̃ iesus fu it occisus: nec comminatus est nobis deus perpetuã desola tionẽ nisi post occasionem xp̃i. Et si uoluerimus dicere ꝙ ante mortẽ iesu fuimus in desolatione. Ad hoc respondẽt nobis xp̃iani ꝙ ante mortẽ illam nõ fuit desolatio nisi.lxx annis: & post hoc fuimus reducti in terram promissionis & fuimus apud deum in gratia & honore. Certe dñe mi ego non uideo excusationẽ contra prophetiã istam: quia de facto promittitur nobis ꝙ postq̃ a reedificatiõe fuerũt cõplete.lxxii.ebdomade que sunt anni.ccccxxxiii. Tũc fuit iesus occisus a patribus nostris. Et postea uenit dux.s. Titus & Po.Ro. & fecerũt nobis scd̃m prophetiã istã ho die sunt mille anni & ultra. Et nihilominus si est ita attñ dei sumus in omnibus euentu & ideo in eo speramus.

Imeo dñe mi ꝙ xp̃s iam uenit & ¶ Cap̃. IX.
adimpleuit primũ aduentũ suum quia in scrip turis nostris inuenimus duplicem eius aduen tum. Primus aduentus christi describitur in prophetis in paupertate & humilitate. Secundus in gloria & maiesta te. Et de utroq; aduentu proponã illa que mihi occurrũt.

De primo aduentu dicit deus per os ꝑphete ysa. capi ix. Letare filia syon ecce preceptor tuus uenit pauper equitans asinũ. Et in isto aduentu describit eũ ysaias despectũ zacharias Daniel occisum. zacharias et Amos uẽditum. Et tñ iam fuerũt cõpleta que in libro descripsi & scribam Nõ reputauimus id est non cognouimus eum. sicut dicit ysaias propheta. sed despeximus eũ & preualuimus contra eũ sed gloria eius et maiestas eius erit manifesta in secundo eius aduẽtu. s. qñ ignis & flãma precedet eũ & exardescet & inflãmabit in circuitu inimicos eius sicut dicit deus ꝑ os prophetarũ Dauid et ysaie. Et cõsidero dñe mi ꝙ xp̃us nõ iudicabit aliter quantũ ad mortẽ: quia nos interfecimus omnes ꝑphetas qui annũciauerũt nobis de ip̃o. prout deus testificat᷑ cõtra nos per os Helye prophete quarto libro Regũ. Et sic interfecimus illũ iustũ ꝓpter quem sumus in ira dei sine fine. Attamen dei sumus.

Capitulum. x.

Imeo dñe mi deus describit aperte duos aduẽtus christi per os ysaie ꝑphete ca. ii. cũ dicit Cõsurge cõsurge induere forditudinẽ brachiũ domini Bis dicens cõsurge. propter eius duplicẽ aduentũ & sigillatũ. Clare primũ scribit xp̃i aduentũ quantũ ad passionem & deiectionẽ caplo quinquagesimo et. c. liii. per totum. Et specialiter cũ dicit: Vidimus eũ & nõ erat aspectus & species neq; decor &c. Primũ eius aduẽtum ponit Isaias. ca. ix. cum dicit. Paruulus natus est nobis &c. Et statim subiũgit scd̃m eius aduentũ cũ dicit. Et uocabitur fortissimus gratia potens sup tronũ. Dauid sedebit ut confirmet illũ ab inicio usq; in eternũ. zacharias autẽ Propheta describit eũ pauperẽ & sedentẽ super asinũ. ca. ix. Et quid aliud est hoc nisi ꝙ propheta describit primũ aduentũ in humilitate & paupertate. Et secundũ in potentia & maiestate. Et sic describit eũ daniel. cap. vii. Considerabam uel aspiciebã in uisione noctis. & ecce cũ nubibus celi quasi filius hominis ueniebat. et usq; ad antiquũ dierũ peruenit

& in conspectu eius obtulerunt eũ & dedit ei potestatem & honorẽ & regnũ omnes populi tribus ac lingue adora bunt & honorabũt eum & seruient ei. Hebreus habet tri bus ac lingue honorabũt eũ & non deficiet potestas eius quia nõ auferetur & regnũ eius manebit in eternũ. No stra autẽ translatio habet tribus ac lingue sed eius potestas eterna que nõ auferetur & regnũ eius qd nõ corrũpetur alias & non deficiet potestas eius alias et potestas eius in eternũ & regnũ eius manebit in eternũ alias non corrũ petur. Et manifestũ est dñe mi ꝙ in secundo aduẽtu sede bit christus añ antiquũ dierũ qui est deus ad iudiciũ sicut sedit in primo aduentu añ patres nostros iudeos ut iudica retur. et illos duos aduẽtus messie id est christi innuit. Da uid propheta in psalmo cũ dicit. quia uenit. qm̃ uenit iudi care terrã. propter primũ eius aduentũ qui fuit simplex dicit. Quia uenit. Propter secundũ uero quia erit cũ potẽ tia dixit. Qm̃ uenit iudicare terrã. De secundo eius aduẽ tu loquitur zacharias propheta c. xiiii. cũ dicit. Imprimẽt uestigia pedis super montẽ oliuarũ &c. Et nos dñe nõ di cimus ꝙ deus in essẽtia sua & natura habet pedes nec car nem nec ista q̃ corporis sunt. Sed habere pedes conuenit omni creature corporee. Dicit etiã Dauid propheta qd supra allegatũ est loquẽdo de secundo eius aduentu Ignis in cõspectu eius ardescet & in circuitu eius inflammabis. Sed dñe nõ dicimus ꝙ deus sit circumspiciens ꝙ aliquid possit esse in circuitu eius inquantũ deus. Sed auctorita tes similes habent ueritatẽ ad litterã in illo iusto quẽ pro phete describũt nũc loquente de eius humilitate. nũc de eius maiestate. Et hoc loquitur Malachias ꝓpheta. ca. iii. cũ dicit. Ecce dñs uenit & quis poterit sedere añ aduen tum eius. Ipse enim quasi ignis cõflans & sedebit & lique faciet argentũ & aurũ Ecce qualiter iustus ille qui fuit iu dicatus uenit in secundo aduentu. Et attẽde dñe mi quali ter describit eũ idẽ propheta in eodẽ ca. iii. cum dicit. Tũc ego ueniam et intrabo in iudicio ad eos & ero testis uerax

ſuper adulteris & malis & periuris. & ſuper illos qui de-
fraudant mercedē mercenarii & qui ſpoliant pupillos &
uiduas & opprimūt peregrinū & pauperē. Et idē dñe mi
deſcribit Ezechiel cum dicit c. xxxiiii. ubi loquitur de pa
ſtoribus et ouibus dicens. Ego ſperabo ab eis ſi a iuſtis trāſ
greſſores & incredulos. Nec non habet tranſlatio noſtra
Sed in Arabico dicit ſic. O domine mi ecce ꝙ in ſecūdo
aduentu ſeperabit in credulos de medio iuſtorum. Sicut
etiam dicunt Malachias & Ezechiel clare. Et in primo
aduētu nemo noſtrum cognouit eū quia exuerat limites
humane nature. Sicut dicit deus per os prophete ca. liii.
Et inter iniquos conputatus eſt: et propter hoc nō repu-
tauimus eum. et Hieremias dicit cap. lxvii. Ipſe eſt homo
& quis ſcit eū. et timeo domine mi ꝙ patres noſtri in pri
mo aduentu meſſie defecerūt et errauerūt et propter hoc
ſumus in iſta captiuitate que non habet finem. Et tñ quic
quid contingat dei ſumus & in ipſo ſperamus.

Capitulum. xl.

dOmine mi paueo ne iſte iuſtus ſit ille qui iudi
caturus eſt cum potentia omnes qui credide
rūt in eum quoniam propheta dauid dicit de
illo. Notum fecit dominus ſalutare ſuum & in conſpectu
gentium reuelauit iuſticiam ſuam. Adhuc dicit Yſa. capi
tulo duodecimo. Haurietis aquas de piſcinis ſaluatoris.
Quod dictum ſecundum uidere meum intelligo de bap
tiſmo. Nam in primo aduentu ſaluauit per aquam. & in
ſecundo iudicabit per ignem. Et de ſaluatore dicitur do-
mine mi Iob capitulo decimonono. Scio ꝙ ſaluator meus
uiuit & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum & in
carne mea & oculi mei uidebunt deum meum. Atten-
de domine mi ꝙ uocat iſtum ſaluatorem deum. Conſtat
autem ꝙ oculi carnis non uidebunt deum. ecce habemus
ſecundum ſcripturas ꝙ ſaluator eſt iſte deus iuſtus de quo
eſt ſermo. & ſolus poteſt dici uerus iuſtus qm̄ nullū pctm̄
fecit ſecundū ꝙ de illo. deus teſtificat̄ per os Iſa. ꝓphete.

Nec de Moisi nec de aliquo prophetarum dicitur q̄ sit Saluator iustus & sine peccato quia Moises peccauit & omnes alii prophete peccauerunt sicut uos scitis domine mi. Et idcirco nullus eorū uocatur iustus in scriptura. sed id nomen isti soli seruatur & sine dubio non saluatur nisi hi qui credunt primū aduentū suū. Et illi qui nō credunt nō habent cām aliquā q̄ saluent̄ in secundo aduentu eius sed digni sunt morte quia digni erant morte illi qui credebant Moisi & nō obediebant ei qui fuit peccator. quanto magis digni sunt igne illi qui nō credūt & blasphemauit istū iustū & dñm qui peccatū nesciuit unquā. Quicquid tamen eueniat dei sumus nos.

Capitulum. xii.

Domine mi nos inuenimus in scripturis q̄ christus exaltabitur de terra ad celū et ego timeo q̄ illud sit completum in isto qui fuit interfectus a patribus nostris. & de ista exaltatiōe dicit dauid propheta in psal. xxiii. O magnates aperite portas principatus uestri et eleuamini porte eternales et ītroibit rex princeps glorie. Et attende dñe q̄d respōdent illi angeli. Quis est iste princeps glorie. Et ipse respōdet illis. Dñs uirtutū fortis in prelio. Et constat dñe mi q̄ iustus iste dñs uirtutū nō habuit preliū nisi in primo aduentu suo: quia qn̄ sedebit ad iudicandū ignis in circuitu eius exardescet. & inflāmabit in circuitu inimicos eius. et conflabit iustus p̄ ignē quasi argentū. & hoc in ultimo eius aduentu. Nullus autem preliabitur cōtra illum nec locus erit pugne. Adhuc de iusti huius exaltatione Ysaias. ca. lxiii. Quis est iste qui uenit de edom de terra rubens uestimentis eius de bosra sicut ille formosus in schola. Et respondet his iustus iste. Ego qui loquor iusticiā sum expugnator ad saluationem. Et dicūt ei angeli. O dñe quare rubrū est uestimentū tuū sicut calcantis torcular. Respondet dicens illis. Torcular calcaui solus & nō erat uir mecū. Vñ dñe mi que prophete loquitur Isa. Et timeo q̄ huius iusti responsio non tāgat

nisi nos cū dicit Calcaui eos in ira mea donec aspersi sunt sanguine Cor suū super indumenta mea sed dies ultionis in corde meo & annus retributionis mee uenit. Quantum ergo sperare possumus dn̄e mi in iusto isto ubi scimus ipsum de nobis angelis fuisse conquestum in celo & notificauit eis ꝙ ipse calcauerat torcular solus Et quid aliud calcauit in ira sua nisi nos qui post bellum quod habuit in primo aduētu suo prostrati sumus ab eo & calcati iam sūt mille anni. & ad huc restat dies ultionis in ultimo eius aduētu & annus retributionis in corde suo Vtinā dn̄e mi qn̄ interfecimus ysaiā deleuissemus istā auctoritatē predictā de prophetia sua ꝙ nūq̄ legeretur ab aliquo. & ecce ꝙ dauid uocat bellū cum dicit. dn̄s uirtutū fortis in bello. hec ysaias uocat torcular. heu dn̄e mi bibimus mustū illud de quo etiam dicit iacob patriarcha & propheta ut habetur in. li. gn̄ationis creaturarū. c. xlix. de iuda. Lauabit stolam in sanguine scilicet uue Sic est factū in nobis in primo aduētu messie. sed quid faciemus in aduētu eius ultimo quādo stabūt homines corā hoīe iudicante & in circuitu eius erit ignis paratus ad deuorandū illos contra quos tulit sētentiā. Tunc enim nō erit tempus belli. nec iam in torculari calcabitur quia iam ex tunc non erit locus nec tēpus penitēdi nec refugii sed iusticia. Vt sicut ipse iudicatus fuit sine peccato qđ inueniretur in eo sic ip̄e iudicabit peccatores: Dicit enim deus ī prophetia Salomonis Prouer. xi. Qm̄ iustus recipit iudiciū nec erit impius et peccator.

¶ Cap. XIII

u Alde timeo dn̄e mi ꝙ hec que dicta sunt testimonia prophetarum de illo iusto ꝙ scilicet fuit uēditus pro argēto ut dicit Amos propheta ꝙ calcauit torcular. ut dicit Ysa. ꝙ gessit bellum cum patribus nostris sicut dicit Dauid ꝙ captus fuerit in peccatis nostris: sicut dicit hieremi. ꝙ uulneratus fuerit in palmis suis. Sicut dicit Zacha. ꝙ sup eius uestes misse sunt sortes. Sicut dicit Dauid ꝙ ascendit in celū sicut dixit idē propheta & alia cum non cōueniunt deo in essentia siue

in natura diuina secundū quā nec resurgit nec exaltatᵣ nec sedit nec descendit. etiā que dicta sunt corporalia. ꝙ iā uenit ille iustus cuius nature corporee hec p̄dicta et similia poterunt cōuenire. Si aūt tibi uidetur forte durū credere domine mi ꝙ homo corporeus ascendit in celū. audi auctoritates & exēpla que mihi occurrunt de scripturis nostris. Similiter hoc dicit Dauid propheta de illo. Ascēdit deus in altū. et saluabit captiuitatē. dedit dona hominibus Dicit etiā in psalmo .lxvii. Iubilate deo & glorificate nomen eius. Iter facite ei qui ascēdit de partibus occidentis dominus nomen illi. Adhuc domine mi dixit deus de illo in psalmo quē tu habes in corde. Iubilate deo qui ascendit super terrā celi ad orientē. Et de ista dixit Amos capitulo nono. Dominus est qui edificauit in excelso sedē suā Et de ipso dicit etiā Dauid in psalmo. lxvi. Ascendit deus in iubilo & dominus in uoce tube. De ipso etiā dixit Aser propheta. c. iii. Vidi hominē descendentē de corde maris & peruenit usq; ad celū. Et quia non habemus istā ꝓphetiā obmisi multa scribere que allegat super hoc. Dicit etiam Moises in cantico. Leuabo ad celū manū meā. Et deutronomii. xxxiii. Cōsurge consurge brachiū domini. De isto etiā ait Anna mater Samuelis primo primi Regū. Dabit dominus īperiū regi suo. & sublimabit christū suū. Dauid etiā dixit. Ascendit dominus super pēnas uentorū. Et hee auctoritates occurrūt mihi ad exaltationē christi corporalem usq; ad celū. Et sunt plures alie quas tu domine bene scis. Nunc etiā exempla aliqua adducā de lege nostra qa uidetur etiā nobis multū incōueniens credere ꝙ in corpore ascendit in celū: et hoc est ꝓpter cōsiderationē. nam in lege & in prophetis inuenimus ꝙ deus uerus & gloriosus assumpsit de terra et eleuauit plures sanctos uiros p̄res nr̄os & si de istis non dubitamus de ascensione istius iusti in corpore & anima cui magis scriptura perhibet q̄ illis testimoniū sanctitatis. et qui durius bellum secundum prophetat sustinuit. Et plures captiuationes mundi q̄ aliquis

de predictis. Et preterea domine sine exempli positione scis quod Matusalem & Enoch iusti & Helias propheta fuerunt assumpti a deo de mundo isto in corporibus suis. De Moise etiã non est dubitandũ quoniã in celo in corpore & anima sint. Nam deutro. xxxiiii. dicit deus ad Moisen. Ascendit in montẽ nocte & mortuus est ibi. et nesciuit homo sepulcrum eius usque in hodiernũ diem. Et quid significat sepulchrum eius est ignotum in terra cũ ipse fuerit propheta maior & sanctior aliis nisi quod deus resuscitauit eũ & assumpsit eum in corpore & anima sicut alios iustos assumpsit & eleuauit ad locum ubi sunt. Nec nos debemus mirari supra hoc quod aer iste leuis & subtilis posset portare corpa tam grossa & põderosa quia nos scimus quod aqua que est in unitate simul aeri quãdo placuit potentie omnipotẽtis portauit corpora filiorum israhel in eorũ exitu. et quando fuit acceptũ sacrificiũ ignis descendit de celo & eleuauit & portauit corpora pecorum & boũ que offerebãtur deo Moyses uero & Helias prophetauerunt de illius iusti eleuatione ac alii prophete. Vnde id oportet nos esse credentes de eleuatione corporea dictorum sanctorũ & sumus increduli de eleuatione illius iusti. et eum eleuatum in celum de quo tot sunt testimonia in scripturis sicut dictũ est & possent induci. ut quia satis apparet quod deus assumpsit preditos sanctos de quibus nullus dubitet ut ad fidem disponentur corda hominũ & ut de ascensione sui iusti etiã non dubitarent. Est autem & alia causa quam & ipsi nostri dubitant. Quia aduentus eius primus fuit occultus: et modus insolitus sicut dicit Ysaia. Homo est & quis cognoscet eum. Idem propheta etiam dicit. Virgo cõcipiet et pariet filium. ubi aduertendum est quod caret patre secundum carnem. Et propter hoc quod alibi dicit. Signum nouum creauit deus super terram. Mulier circundabit &c. Dicit etiã. c. v. Propter hoc dabit eis deus usque ad tempus in quo parturiens pariet. Et notãdũ quod non facit propheta mẽtionẽ

de marito istius parturientis cū inquit: natiuitatē istius iu-
sti qui solū natus est preter solitum modū cursūq carnalē
qui est ex uiro & femina. sicut de illo predictū est per os
ysa.c.ix.cum dicit audite domus iacob deus dabit uobis si
gnum Virgo concipiet & pariet zc. Omnes alii sancti qui
dicti sunt nati sunt de uiro & femīa carnaliter cōcepti in
peccato & omnes fuerūt peccatores & ipse moises sancti
or parentibus ppbetis peccauit & cōfitetur per os suū se
peccasse De iusto aūt isto dicitur per Ysa.c.liii. Qui nunq̄
peccauit nec est inuentū mēdaciū in ore eius. de aliis om
nibus sanctis dicit deus per os iob.c xxv. In oībus sanctis
suis non est inuētus sine prauitate &. hiere. propheta dicit
cap̄. xvii. Corda hominum praua. ¶ Cap̄. XIIII.

t Imeo dn̄e mi q̄ sit cōpletum in nobis quod di
citur per isa. cecidit cecitas super israel quousq
intrauit plenitudo gentiū. & iterum dicit. c. vi.
Audientes audient & uidētes uidebūt & non cognoscēt
Corda istius gentis sunt ingrossata Et adhuc eodem. cap̄.
Exceca cor populi & obtura aures eius ne forte addiscāt
& cōuertantur ad me & sanem eos. Et dixit. isa. usq quo
dn̄e & dixit quousq sunt ciuitates deserte Et maneāt do
mus sine habitatore Dixit etiā daniel. c. xii. claude sermo
nes & īuolue prophetiā & hiere. xvii. Peccatū scriptū est
stilo ferreo in lapide adamantino extensum super altitu-
dinē cordis eorum & isa. c. i. cognouit bos possessorē suū
& asinus presepe domini sui. Populus aūt meus nō intel
lexit. Et iterū. c. viii. Miluus & hirundo & ciconia sciunt
tempus aduentus sui Populus aūt meus non cognouit. Et
hec omnia dn̄e mi dicta sunt quia nō cognouimus aduē
tum iusti domini. & de nobis dixit dominus per Ysaiam
prophetam. cap̄. xliii. Elongate foras gentem cecam &
non habentem oculos & surdam & non habentem aures
Ecce omnes congregati sunt. & quicquid uoluit prophe
ta per hec uerba nisi q̄ deus nos repulit qz nō cognoui-
mus tempus istius iusti citius: & congregauit ad se in fide

nimus gentes. Ex quo Salomō propheta fecit eas partici
pes in timore dei et in domo sancta et forte nos indignos
eiecit deus de ista domo. & dedit eam illis. Et de illis etiā
dixit Moyses. Hec dicit dominus deus. Replebitur ter-
ra tota gloria domini. Et de illis dixit Dauid in psalmo ui
cesimo primo. Preuenient & conuertentur ad dominum
uniuerse fines terre & uiles nationes. De ipsis etiam di-
xit Ysaias propheta capitulo sexagesimo. O domus Da-
uid sancta: uenit lumen tuum & gloria domini super te
orta est. & ambulabunt gentes in lumine tuo & reges in
splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & uide:
Omnes iste gentes congregate sunt uenerunt tibi. Et fi-
lii extranei edificabunt muros & principes eorum serui-
ent tibi. Et qui sunt isti filii extranei domine mi qui uene
runt ad domum dei nisi gentes qui seruiebant idolis. Qui
erant extranei a deo: & christi principes & reges eorum
de quibus dixit deus ꝙ ambulabunt in lumine domus san
cte & nos erimus in tenebris extra illam. & sicmus iam
sunt mille anni effluxi & ultra. Dixit adhuc idem ysa. pro
pheta de illis capitulo sexagesimoquinto. Ecce gentem
quam nesciebas uocabis & nationes que te non cogno-
uerunt ad te uenient: & sicut de facto uidemus iam sunt
mille anni & ultra. quia christus missus secundum legem
nobis datam uenit. & gentes que legem non nouerant ue
nerunt ad eum: & ipse dedit eis legem nouam puram &
sanctam. Aabachuc. xlv. cap̄. Concordauerunt & reges
eorum congregati sunt in fide dei. Et timeo domine mi
de illis fuisse dictum eodem cap̄. Congregamini omnes
& uenite gentes que saluate estis per deū ex gentibus. Et
de populo dixit ysaie. lxv. ca. Que si cogregabuntur om-
nes in nomine domini in domo sancta: & non ambula-
bunt in prauitate cordium. De ipsis idem propheta dixit
xvi. cap̄. Ad te uenient omnes gentes ab extremis fini-
bus terre & dicent. Non hereditabunt patres nostri nisi
mendacium & iniquitatem. & de ipsis dixit Sophonias

ca.iii. Datum est gentibus ut loquerentur simul in nomi-
ne domini & seruirent ei humero uno omnis homo de lo
co suo & omnes insule gentiū. Et de illis dixit Sacharias
ca.ii. Letare domus syon quia ego ueniā ad te & habita-
bo in medio tui in illa die: & appropinquabunt gentes in
multitudine sua. Dicit idem propheta.cap̄.viii. Hec dicit
dn̄s deus. Circumuenient gentes multe & dicet uir ad uici
num suū. Vadamus & queramus dn̄m deum in bono: &
ista dn̄e mi cōpleta sunt cum & cōplētur in oculis nostris
De plano uides libros populos & linguas legis & prophe
tarū oīum & psalterium dimissis idolis suis. Nullus ex eis
credit per manum Moysi nec Aaron nec alicuius pphe
tarum nostrorum: nec aliquid remanet de fide ab Idolis.
ab illo tēpore quo crediderunt iusto illi de quo dicit Aba
cbuc.iii.ca. Egressus est domine ad salutem populi tui ad
salutem cum christo tuo. ¶ Cap.XVII.

t Immeo domine mi q deus uictor & gloriosus uiuificat illas gentes per fidem & interficit nos in incredulitate nostra sicut ipse dicit per os ysaie prophe te.lxv.ca.q uocaui et non respondistis. hec dicit dominus deus. ecce serui mei comedent & uos esurietis. ecce serui mei bibunt & uos sitietis. ecce serui mei gaudent in exul tatione cordis: & uos concutiemini pre amaritudine cor poris. Et interficiet deus israel & uocabit seruos suos alio nomine in quo benedixit illis qui est benedictus super ter ram Amen. Et uidemus istos redemptos istius nomine benedictos a deo super faciem terre: & nos dispersit scili cet in captiuitate per quattuor partes mundi hodie sunt mille anni: & apparent expresse in nobis uestigia ire dei non ad castigationem sed ad destructionem. Et illa est in terfectio quam deus comminatus est q interficiet israel. & et ille gentes uicinales uel uicine quas uocat seruos reci pient nomen quod deus promisit. Sed non ante mortem nostri nominis primi secundum ordinem uerborū dei p Ysaiā. & fames & sitis q̄s nō patiemur nō panis aut aque

gentes loco nostri. Sup quo admiratus Dauid dixit ī psal-
mo. lxxvi. Hec est mutatio dextere excelsi. Nos tamē dei
sumus in casu isto nostro & in captiuitate ista que nō ha-
bet finē. In qua sumus iam sunt mille anni & ultra. & hoc
tñ non accidit ita male patribus nostris qui adorauerunt
idola & occiderunt prophetas. & transgressi fuerunt le-
gem ex toto. ℂ Cap. XV.

t Imeo dñe mi propter hoc ꝙ quia non credidi-
mus in isto iusto. Idcirco accidit nobis & cōple
tum est illud quod dixit deus ꝑ os ysaie. c. xix. Erit ꝓphe
ta tanq̄ uerba libri clausi qui dabitur lectori & dicet. Iste
liber clausus est nescio quid in eo. Et tūc dabit nescienti lit
teras & dicet. Non sum lector ego. Et q̄ clausura libri ma
ior est dñe q̄ clausura qua deus clausit corda nostra iam
sunt mille anni & ultra. Nec possumus cognoscere ꝑ pro-
phetiā nobis traditā a ꝓphetis super aduētum istius iusti:
Propter qd̓ alibi dixit deus per prophetā. Desolabit̓ Hie-
rusalē & corruet domus sancta. & dixit capitulo primo.
Terra nostra deserta. Ciuitates nostre succense igne. & re
manebit ꝗ tuguriū in uinea dissipata. Hoc est dñe mi: & iā
sunt mille anni & ultra. Dixit etiā ysaias. xxv. cap̄. Domīe
deus exaltabo nomē tuū quia posuisti ciuitatē in tumultū
& domū in confusionem ut non sit usq; ī eternū. Et. xxx.
ca. dixit. Conteret populos cōtritione uasis fragilis ī quo
non remanet pars ad portandū carbonē ignis nec baurie
dam guttā aque. Completū est etiā dñe quod dixit Dani-
el cap̄. ix. Postq̄ fuit occisus christus remanebit desolatio
perpetua. In qua desolatiōe sumus & fuimus iam sunt mil
le anni & ultra. Dixit etiam ysaias. xxiiii. cap̄. Relicta est in
urbe solitudo & sibilabit terra eorum sibilo usq; in sempi
ternū. Dixit etiam Hieremias cap̄. xvi. Argentū reprobū
uocate illos quia dñs proiecit eos. Dixit etiā ysa. ca. l. Am-
bulate in lumine ignis uestri et in flammis quas succendi-
stis uobis In quibus flāmis nos sumus iam mille anni sunt
& ultra Et dixit etiā Amos cap̄. v. Domus israel cadet &

nõ est qui erigat eam. Et uidetur mihi dñe mi ꝙ deus ĩdu xit super nos ruinam istam post aduentũ iusti huius postq̃ propheta nullus surrexit in nobis. nec surget sicut prophetatũ est in nobis. qua nos manemus in ĩcredulitate non recipientes fidem illius: sed negantes. Dixit etiã Osee. i. Cũ accubuit mulier super terrã & peperit dixit deus: uoca nomen eius sine misericordia. quia nõ miserebor pplõ huic. Et si deus proiecit nos & non miseretur nostri ut experti sumus iam sunt mille anni & ultra. que utilitas est nos habere legem circuncisionẽ & sabbatum. Dixit ysa. cap̃. liii. Educ foras populũ cecum sicut eduxit nos de terra nostra deus uerus & gloriosus iam sunt mille anni & ultra. Dixit etiã idẽ ca. xxvi. Vetus error abiit: ex quid est antiquũ nisi lex nostra que recessit a nobis dñe mi cũ rege cũ sacrificio cum incenso & cum altaribus: Et quid peius poterit nobis uenire: & quid est qđ nos expectamus. Nõne uidemus ꝙ dispersit nos per quattuor partes mundi in dispersionem sicut dixerunt nobis Moyses Hieremias & ysaias & alii prophete. Et tñ nos dei sumus & ad ipsum recurrimus in omni euentu. ¶ Cap. XVI.

t Imeo dñe mi cum nos dicimus inter nos. Ego & tu etiã sumus filii iacob & israel quoq; quia iam completũ est illud sicut dicit deus per os ysaie ꝓphete. cap̃. lxxiiii. Interficiet te deus o israel & uocabit seruos nomine alieno. Paueo ꝙ de illis serui sumus quibus debet imponi illud nomen secundũ quod Moyses dixit deutronomii. xxiii ca. Erunt gentes in capite & populus ĩcredulus in cauda sicut nos sumus iam sunt mille anni & ultra. De illis etiã dixit Hieremias ca. xii. Replebitur terra fide dei & redundabit sicut aqua maris. Et de illis dixit Salomon propheta. iii. Regum ca. viii. Domine deus cum uenerit alienigena ad domum sanctã tuã: & inuocauerit nomen tuum benedictũ. exaudi eum domine deus meus ut discat uniuersa terra nomen tuũ timere sicut populus israhel. In quo ergo gloriabimur domine mi & quare contẽ

Sed cordium & animarū sterilitas & fames uerbi dei. si-
cut prophete declarāt per os Amos prophete·viii. Et tu
dn̄e scis hoc plenius q̄ ego. Verumtamē dei sumus nos in
omnibus que accidunt nobis. ¶ Cap. XVIII.

t Imeo dn̄e mi q͏ gentes que iustificate sunt iam
sunt mille anni & postquā mortuus fuit iesus in
hierusalē quia nihil boni habuerunt anteq̄ cre-
diderunt in deum & in christū & in apostolos qm̄ ipsi for
te erant illi pisces & ille bestie de quibus loquitur Abacuc
propheta que non habent ducē & ipse gentes purificate
per fidē habent ieiunia sua & obseruantias legis noue &
habent cuncta. Videtis q͏ in omni lingua & in omni loco
in oriente & in occidente gētes sunt confitētes in nomīe
dn̄i & nō credunt in eū per moisen nec per aliquem pro
phetarū q̄uis sunt studiose in lege & in libris omniū pro-
phetarum. Sed deus uocauit eos per discipulos iusti qui
egressus est cum deo ad salutē eorū sicut ipse deus bene-
dictus & gloriosus predixit per os. Abacuc prophete. Et
isti discipuli eius fuerunt filii nostri de filiis israel. quia alio
noīe uocant apl'i. Valde timoe dn̄e mi q͏ isti sūt illi de qui
bus dixit deus per os Dauid in psalmis. In oēm terrā exi
uit sonus eorū & in extremis finibus extensa uerba eorū.
Et uerba prophete expresse demonstrant nobis q͏ de istis
loquitur & non de nobis cum dicit. Non erit lingua neq͏
sermo qui non audiant uoces eorū: & hoc non potest esse
de lingua nostra hebrea que enim gentes obediunt pre-
ceptis moisi & aaron. quinimo ipsi interfecerunt gentes
& fugauerunt eas a se & tam gentes sciunt hodie moisen
& prophetas & cognoscunt deum & seruant legē nouā
sicut apostoli docuerūt eos Attn̄ dei sumus. ¶ Ca. XIX.

t Imeo domine mi q͏ illud quod zacharias pro-
pheta dixit ·c. xiii. Percutiā pastorē & dispgen
tur oues fuit completū quādo nos percussimus
pastorem istorum puerorum & sanctorum apostolorum
extūc nos oues dispersi sumus per uniuersum orbem &

isti filii nostri.s. apostoli surrexerunt loco prophetarũ. qđ apparet ex hoc ꝙ deus post illos non misit nobis ꝓphetã nec notificauit aliquid ꝑ uisionẽ. Timeo dñe mi ꝙ isti pueri sunt illi de quibus dixit deus ꝑ os Ioelis prophete ca.iii. Senes uestri somnia somniabũt & pueri uestri uisiones uidebunt. Certissime dñe mi senes sunt prophete nostri qui somniauerunt fidẽ gentiũ. Consecuti sunt illi pueri .s.apostoli & uiderunt. Et de istis pueris dixit Dauid propheta. Venite filii audite me timorẽ dñi docebo uos. Et deus nõ nominat filios in plurali sed solũ nominat eos israel primogenitũ ĩ usu loquendi cõi. Et ĩ alio psal. nominat istos pueros filios cũ dicit. Filii tui sicut plãte nouelle. De israel domine mi dixit deus ꝑ os ysa. ca.v. Vinea dei exercituũ fuit domus israel. expectauit ꝙ ueniret cũ una & uenit cum spinis ꝓpter hoc ego adducã qui destruet il ã in cõculcationẽ. Et de illis ꝑdictis filiis dei. qui uocanť apostoli dixit deus ꝑ os ysaie. c.xiii. non mõ erubescet Iacob nec liquefaciet facies eius. sed tunc quando uidebit de filiis suis illos quos creauerunt manus mee sanctificatos añ oculos suos Et si essent dñe mi filii isti sanctificati corã nobis secundũ uiã legis nostre nõ diceret deus ꝙ essemus in erubescẽtia ꝓpterea & dissoluerentur facies nostre. imo haberemus gloriã. et facies nostre cõfunderent faciẽ Iacob. Et dissolutio est ista. ꝙ isti filii quos deus creauit manu .s. apostoli sũt sanctificati ex nobis & nõ secundũ legem nostrã. ꝓpterea deus dat ĩtelligere ꝙ lex nostra non est lex ipsorum. Dixit etiã deus per os ysa. Hieremi. ꝓphete. c.xxv. In illa die nõ dicent patres nostri comederunt uuã acerbã & dentes filiorũ obstupescunt. sicut ĩfidelitas iudeorũ non nocuit fidei apostolorũ nec nocebit. Et ꝓpter hoc scribitur. Viuo ego dicit dñs. Si erit ultra prouerbium illud in israel: quia nunq̃ aliquis de apostolis postq̃ receperunt fidem rediit ad fidem nostram. Quare non fecerũt acerbitatem infidelitatis nostre sicut dentes nostri obstupescunt de peccato patrũ nostrorum. Adhuc de istis filiis dñe mi qui sunt

apostoli dixit deus p os ysa.prophete. A quo transmigra-
bo nisi a populo meo. Filii aūt qui erunt īfideles deus erit
saluator eorū i oībus angustiis & uultus eius custodiet eos
in caritate eius & in clementia redemit eos. et propitius
erit eis in longitudine dierū. Verissimū est dñe mi q̄ isti fi
lii de quibus loquimur semper manserunt firmi nec deus
transmigrabit ab eis ab illo tēpore quo redemit rex ille iu
stus magister eorū sed transmigrauit a nobis & fuit semp
cū eis. et de israel & filiis qui sunt apostoli dixit sapiens Ie
sus filius Syrach in libro suo.c.iii. Audite filii carissimi &
operamini ad quē honorat deus patrē ī filiis. Et qualiter
ītelligi debeat honor iste p os Malachie ꝓphete cū dicit
c.iii. Mittet deus Helā qui cōuertat corda patrū nostrorū
ad filios. O dñe.s.deus deberet cōuertere corda filiorum
.s.apostolorū ad patres cū hoc debeat ītelligi de fide. Tūc
isti filii.s.apostoli fuissent nobiscū ī captiuitate ista que nō
habet finē sicut & patres nostri & nos sumus. Sed exquo
deus ordinauit q̄ debeant corda patrū ad filios conuerti
quid est quod expectamus dñe mi & quid postulamus.
Et si uoluerimus dicere q̄ alii filii debēt esse preter apl'os
de quibus ītelligantur predicta illi erunt in captiuitate &
nos ex quo uiā istius iusti nō sumus secuti quē amplius fir
miter secuti sunt & docuerunt sequendā & propter hoc
hñt honorē patrū in hoc q̄ patres debent ad illos cōuer-
ti. Cū ergo dñe mi filii nostri uenerunt anteq̄ nos ad fidē
dei si corda nostra cōuertantur ad filios corda eorū con-
uerterentur ad nos. Et sicut dicit deus altissimus. Erūt po
pulus unus & dominns in deo glorioso & uictorioso. quia
non debemus intelligere illam conuersionem nisi de in-
fidelitate ad fidem & doctrinam istius iusti qui est magi-
ster salutis eorum qui credunt in eo. Et secundum quod
dixit Dauid de eo. Ipse est cuius sacerdotium erit secun
dum ordinem Melchisedech qui obtulit sacrificium pa
nis & uini & fuit Melchisedech sacerdos dei altissimi
ante Aaron. Et attende domine mi quanta sit differen-

tia inter ſacrificiũ Aaron & iuſti iſtius dñi dixit dominus dño meo tu es ſacerdos ineternũ nõ ad tẽpus ſicut Aarõ qui mortuus fuit.cxx.annorũ. Item ſacrificiũ Aaron fuerunt carnes & ſacrificiũ iſtius iuſti dñi fuit panis & uinũ ſecũdum ordinem melchiſedech.Item in quibus uerbis dñs per prophetã oſtendit manifeſte quoniam ſacrificiũ Aaron finiretur qñ illud ſacrificiũ ineternum & ordinatio ſacrificandi ſecũdũ Aaron finiretur quando inciperet ſacrificiũ in pane & uino eternaliter duraturum. Sed de hoc dñe mi adhuc habeo loqui ſpetialiter dicã aliqua pauca de iſtis filiis dei que mihi occurrunt:de quibus dixit deus per os ieſu prophete filii.bethoni.c.i. Erit locus in quo diceť. Vos eſtis filii dei uiui:& iſte locus dñe mi abſqȝ dubio eſt eccleſia: quia propheta intelligit ſecundum locũ in eo q̃d dicit.erit locus Sinagoga que eſt locus primus iam erat & ſinagogã uocat deus per os Moiſi & aaron & omnium prophetarũ primogenitum meũ. Sed in plurali & quaſi quẽlibet in ſpetiali iſtos ſeruos genitos uocat propheta filios dei. De iſtis filiis dei dicit etiã deus per os prophete moiſi deutro.xxxii.Sãguinem filiorũ ulciſcetur & ſanabit terrã populi ſui & nos dñe occidimus prophetas & non fecit uindictã de eis niſi per.lxx.annos ſed occidimus apoſtolos & iuſtum magiſtrum eorum & fecit deus uindictã de filiis iam ſunt mille anni & ultra & per mortem ipſorum lauit deus terram populi ſui & non dixit terram filiorũ iſrael. De ipſis etiam filiis dixit dauid in pſalmo.c.xxxv.Sicut ſagitte in manu potentis ita filii fideles Cõparat enĩ ꝓpheta iſtos filios fideles ſagittis emiſſis de manu potentis quia deus omnipotens miſit ad.xii.partes per quattuor mũdi climata fideles hos filios cum doctrina legis pſalterii & prophetarum Moiſen autẽ & Aaron non miſit extra domum ſanctam ad docendum quia nõ ad indiam ad romam nec ad alia loca miſit nos annuntiare doctrinã legis & prophetarum. Sed iſti fideles filii ſic proiecti uel miſſi per uniuerſum mundũ ſurrexerũt corã

deo loco noſtri poſtquam deus occidit iſrael & nomen noſtrum & per iſtos innouata eſt lex prima. ſecundum ordinem Melchiſedech qui ſactificium deo inſtituit in pane & uino. ex quibus cõmunicauit per miniſterium iſtorum mutauit ſacrificium noſtrum ſicut mutauit nomen noſtrũ & ſicut mutauit legem carnalem noſtram in legem ſpiritualem. Et ſi deus dixiſſet per os Dauid Meſſie ſiue xp̄o. Tu uenies ſacerdos in eternum ſecundum legem Moyſi & Aaron ſtaret illa lex. ſed dixit. Tu es ſacerdos in eternum ſecundum ordinem melchiſedech. Et amicus dei cõmunicauit de ſacrificio panis & uini & non de ſacrificio carnium. Nos tamen dei ſumus in omni euentu.

Imeo domine mi ꝙ deus eiecit Cap̄. XX. nos a ſe & ſacrificium noſtrum & acceptauit ſacrificium gentium. ſicut dixit per os Malachie prophete cap̄. primo. Nõ eſt mihi ſacrificium uoluntas dicit dominus neq; ſacrificium ueſtrum. quoniam ab ortu ſolis uſq; ad occaſum eius magnum eſt nomen meum in gẽtibus que offerunt in nomine meo ſacrificium mundum. Ergo apud deum ſacrificium gentium eſt mundus q̄ ſacrificium noſtrum. Et inſuper quia deus priuauit nos in omni ſacrificio mundo & alio docens criſtianos ut ipſi uitarent nos ne contaminarentur ſicut nos uitauimus gentes omni tempore ꝙ ſacrificium noſtrum fuit mundum apud deum & acceptum legis. Etiam tu domine mi noſti quod dicit deus in pſal. lxxx. de noſtro ſacrificio cum ait per os Dauid. Nunquid uidiſtis uos ꝙ ego comedi carnes thaurorum & hircorum ſanguinem biberem ꝑ quod manifeſtat deus ꝙ ipſe condemnat carnium ſacrificium. Et unde eſt nobis domine mi ꝙ non deteſtatur in gẽtibus ſacrificium panis & uini ꝙ ſtatuit deus & in illo reprobat ſacrificium carnium Cum Salomon Propheta deſcribat. Aaron extendit manus ſuas ſuper altare & obtulit ſanguinem & incẽſum deo uiuo & obtulit ſacrificium noſtrum de granis terre. ſicut Melchiſededch obtulit Abraham.

Deus etiam testificatur per os Iesu prophete ca.xix.q nos obtulimus sacrificium de panibus cũ dixit. Non offeratis sacrificium panis quoniã panes uestri tristicie sunt. & quicunq; comedit ex eis contaminabitur. Vnde nos offerebamus aliquando sacrificiũ panis. sed nullum est acceptũ sacrificium deo de manibus nostris. Et de nostro sacrificio carnis dixit Iesus propheta filius Bethoni ca.ix. Deus magis diligit pietatẽ & misericordiã q̃ sacrificium carnium. Declarat deus sacrificiũ gentiũ per moysen Leuitici.xxiii. ca. Offeretis deo sacrificium de leuatis de aere & de expressione uue & benedicat uobis deus & cũctis operibus manuũ uestrarum. Scimus nos etiam domine mi q deus mandauit in principio poni ante archam federis domini panes & nõ carnes. In Exodo etiam ca.xxix. dixit moysi. Offeras hircos & cũ illis panes azimos qui panes azimi sunt sacrificium gentium in libro legum ca.xxi. cum precepit Aaron per moysen dicens homo de semine Aaron sacerdotis qui habet maculam non offerrat sacrificiũ panis nec aliud quodcũq; sacrificium. Vnde domine mi per quod preponitur sacrificium panis. Dicit etiam deus per Moysen in libro legum ca.iii. Offeretis deo sacrifium de omnibus habitatiõibus uestris panes duos de primitiis frugum & cũ panibus arietes.vii. & primo ponit domine mi panes & postea carnes. In alio loco legitur quẽ tu scis domine mi. Dixit Iesus charus & gloriosus filius israel. quando intraueritis terram habitationis uestre quã daturus est dominus deus uobis in hereditatem offeretis deo panes in sacrificiũ & sacrificetis carnes thaurorũ cum farina purissima. ergo deus precepit fieri sacrificiũ de pane & ex farina purissima & acceptauit illud. Et tale sacrificiũ est hodie gẽtiũ. Similiter panis ex farina purissima de sacrificiis etiã fit mentio.i. Regum. ca.xxi. cum dixit. Venit ad Abimalech principẽ sacerdotũ in Silo & petiuit panes. qui respõdit. Nõ sunt hic panes nisi panis oblatus quẽ nõ cõuenit comedere pueris tuis quia sanctus est. Hec dicta sunt de sacrificio panis: & plura dici possent que tu dñe mi no

sti. Sed quia gentes ponũt in sacrificiis aquã nõ debet uo
bis uideri incõueniens. quia de hoc exemplũ. s. ꝙ deo sie
bat sacrificiũ de aqua & fuit deo acceptũ. Inuenimus etiã
ii. Regũ. xxiii. ca. ꝙ duo iuuenes baurierũt aquã de cister
na que erat supra portã Betblebem & ꝓpbeta obtulit illã
deo in sacrificiũ. ergo non est cõtra scripturã si gentes bo
die ponunt aquã in sacrificio qꝺ faciunt deo. Nos etiã le
gimus ut dictũ est ꝙ Aaron fecit deo sacrificiũ de pane &
uino & Dauid de aqua. & ista tria sunt simul in uno sacri-
ficio mundo quantũ natura patitur & quantũ intellectus
noster excogitare potest & nõ sunt carnes tbaurorũ pin-
guiũ. Helias ut narratur. iii. Regũ. Infudit aquã super sacri
ficium carniũ & deus misit ignẽ de celo & acceptauit sa-
crificiũ cũ aqua perfusum. Magis angelus in figura cõicat
aquã sub cinericio qñ Helias ambulauit ĩ fortitudine cibi
super illud qꝺ natura nõ potest concedere. xl. diebus usqꝫ
ad montem dei. Hoc etiã sacrificiũ uini cum aqua mixtũ
pulcberrimũ & aptũ describit Salomon Propbeta ĩ libro
prouerb. ca. xi. cum dicit. Sapiẽtia altissima cõicauit sacri-
ficiũ suũ & parauit mensam tunc misit seruos. Qui est par
uulus ueniat ad me. Insipiẽtes comedent panẽ meũ & bi
bent uinum meũ temperatũ aqua. Quid dñe mi mẽsa pa
rata sapiẽtia altissimi nisi altare. Quid dñe mi panis & ui
num mixtũ nisi sacrificiũ de pane & uino & de aqua qꝺ
fit in altari Qui sunt ĩsipientes uocati per seruos sapientie
nisi gentes qui ignorabãt deũ uocare ꝑ apostolos. Et nota
biliter dicitur panẽ suũ & uinum suũ ꝑ id enim ĩnuit hoc
sacrificiũ esse gratũ deo & ꝙ ad istud conuiuiũ tã sublime
& tã spũale nõ uocauit pr̃es nr̃os q erãt excecati in sacrifi-
cio legis qꝺ est carnale sacrificiũ nõ dimisit nobis sed pri
uauit nos iã sunt mille ãni cõpleti ꝙ nobis accidit ꝑ illũ iu
stũ in quẽ peccauimus. Attamẽ dei sumus. ¶ Cap. XXI.

Alde timeo domine mi ab illo uerbo quod de-
u us fortis & gloriosus dixit per os Malachie pro
pbete. capitulo primo. ubi sic tãgit de sacrificio

gentiũ & ab ortu solis usq; ad occasum gentes offerunt sa-
crificiũ nomini meo ubi aduerto ꝙ sacrificiũ nostrũ nõ fu
it acceptũ nisi in uno loco solo.s.in domo sancta precise.
quo eque loco & sacrificio priuauit nos deus s. terra ꝓmis
sionis & ubiq; terrarũ iã sunt mille anni. Vnde uenit super
nos & cõpletum est quod deus dixit de nobis per similitu
dinem loquens per os ysa.ca.xxii.cũ ait. Vnde uenit super
nos & completũ est quod deus dixit per os malachie pro
phete ubi sic ait. Non est mihi uoluntas in uobis & sacrifi
ciũ non accipiã a uobis. Venit etiã & iam completũ est ꝙ
deus dixit per os ysa.ca.i.cum ait. Sabbata uestra & festiui
tates uestras & sacrificiũ uestrũ non accipiã. quia oẽs uos
estis in ira mea. Venit etiã & completũ super nos ꝙ dixit
in eodẽ ca.ysa.cũ loquitur per eũ deus & ait. Quid mihi
multitudo ucitimarũ uestrarũ quia multiplicastis sacrifi-
ciũ de arietibus & carnibus hircorũ. ego aũt contẽpsi san-
guinẽ uitulorũ & arietũ carnes & hircorũ cum prestaueri
tis ea corã me & quis recipiet ea a uobis. Non deturpetis
lapides meos sanctos frustra. non offeretis ultra sacrificiũ
quoniã incẽsum uestrũ & solẽnitas uestras & sabbata ue-
stra non recipiã a uobis. quia illa odiuit aĩa mea. Si eleuatis
manus uestras ad me: auertã uultũ meũ a uobis. Et si mul
tiplicaueritis orationẽ non exaudiã quoniã manus uestre
plene sanguine sunt. & omne sacrificiũ uestrũ sicut cada-
uer fetidũ & egressus atrii porte exterioris. & ille qui mi
hi iugulauerit thaurũ sicut qui decollauerit hoĩem & ille
qui obtulerit sacrificiũ uiuũ sicut qui offert sanguinẽ porci
Sed abbominatio de sacrificiis apud deum nihil aliud si-
gnificat nisi mutationem sacrificii nostri carnalis & grossi
in sacrificium istius iusti dñi spirituale & subtile. qui insti-
tuit offerre panem loco carnium & aquam mundam lo-
co pĩguedinis. & uinum purum loco sanguinis. & homo
offertur spiritualiter & acceptabiliter deo. nõ sicut anĩa-
lia decollata per nos que per ꝓphetam comparando ca-
daueri putrido. Nos attamen dei sumus ad ipsum redibi-

bimus in omnibus que euenerint nobis. Et quare non cre dimus dñe mi & hec que locutus est deus per prophetã istum describit euidenter de sacrificiis nostris ut dixit per Hiere. ca. vii. Inuitate proximos uestros ad sacrificia & co medite cum eis carnes sacrificiorũ uestrorũ quia ĩ die qua eduxi patres uestros de Egypto nõ precepi eis uerum de sacrificiis sed dixi. Audite uocẽ meã & ero uobis deus: & uos mihi populus Si ambulaueritis in omnibus que preci pio uobis. & non audierunt nec posuerunt aurem suã ad dominũ meũ. Et dñe mi es ex illis qui nesciũt hoc. Attamen dei sumus in oĩbus q̃ euenerint nobis. Cap. XXII.

t Imeo dñe mi ꝙ de synagoga & ecclesia intelligatur uerbũ illud quod scribitur Ioelis. xxv. ca. primi libri legum cum dicit dñs deus Rebecce uxori ysaac. Due gentes sunt in utero tuo. & gens gentem superabit: & maior seruiet minori. Dñe mi sola Rebecca fuit mater iudeorũ gentilium Populus maior & primogenitus fuit synagoga que maior fuit homine & scientia & dei ppl's primogenitus. Et minor apud deũ fuerũt gentes ĩ infidelitate manentes & ĩ ignorantia sua. Si tñ dñe mi deus occidit israel prout describit ysa. & tunc tota subersa est Synagoga. que fuerat maior & seruiuit gentibus que fuerat minor ut cõpleretur uerbũ quod deus dixit Rebecce. Gens gentem superabit. Etiam dñe mi de ecclesia dixit deus per os Dauid prophete psalmo. xliiii. Astitit regina a dextris tuis in uestitu deaurato distictis coloribus adornata. Exponitur dñe mi ꝙ ecclesia gentilium que uocatur regina diuersitas linguarum omnium que seruiunt ei est adornata colorum distincte. Nam omnes lingue in ecclesia concordant ĩ una expositione legis & psalterii & libri omnium prophetarum. Synagoga uero non habuit nisi unam linguam & ornatum suum quasi colore uno. scilicet hebrea. Cap. XXIII.

t Imeo domine mi de uerbis inductis superius frequenter per malachiam prophetam. dixit

deus sinagoge cum ait. Non est mihi uoluntas in sacrificiis uestris. quia ab ortu solis usq; ad occasum magnum est nomen meum inter gentes que offerũt nomini meo sacrificiũ mundum. sicut de natura sua munda sunt aqua uinũ & farina pura de quibus factum est sacrificiũ & non indiget mundatione & lotione. sed synagoga ĩdiget lauare carnes sacrificiorum & purgare uentres aĩalium que ĩ sacrificio sacrificabũtur & lauare lotum de sanguine & pinguedine sacrificiorum aliter esset horror tactare. In sacrificio autẽ panis & uini & aque non apparet aliquid indecens. Prouerb. ca. viii. Melior est buccella panis. nihil turpe etiã corporaliter sumpta. Estimo dñe mi ꝙ de isto sacrificio dixit deus p Salomonẽ prouerb. ca. viii. Melior est buccella panis cum caritate q̃ uitulus saginatus cũ inimicitia. Buccella amoris dñe mi pura est mãsuetudo sup mãsuetudinẽ & remissio mutua offensarũ. & uitulus odii saginatus est occulta ĩterfectio inimicorũ. ergo dñe mi sacrificiũ synagoge est uitulus pinguis cum inimicitia. Et sacrificiũ ecclesie buccella est caritas de qua dixit deus melior est buccella &c. Pulchre etiam describit deus ecclesiam assimilãdo ceruis per os Salomonis prouer. ca. v. ubi ait. Cerua deo diuisa in emulo suo. cuius uerba inebriẽt te & amor illius delectet te ĩ eternum. Synagoga enim dici posset aliquo modo. sed non est nobis pulchre exponere uerbum istud respectu illa presertim quia nõ habet emulũ suum sed emulos multos. Emuli eius fuerunt Moyses & Aaron Daniel Ysaias Hieremias & certi similes. Et ecclesia est domus dilecta cerua in emulo suo .s. uno non habente parem in nobilitate & gratia. Tunc ait dñe mi & dicit. Inebrient te uerba eius omni tempore. Delectare in amore illius ĩ eternum. In quibus uerbis describit deus sacrificium ecclesie omni tempore duraturũ in eternum. Similat aũt illã deus matri lactãti filios. Et in hoc ꝙ dixit inebriebo te denotat materiã sacramenti & uinũ qđ est delectabile nutrimentum & sufficiẽs sanctum quo sacrificio iam fruitur & de-

sectatur ecclesia iam mille anni sunt. a quo tempore priua uit synagogam sacrificio. Emulus aūt ille in quo ecclesia est tam grata deo est christus dominus & ubera eius dant uinum perpetuum de quo peruenit gaudium sempiternū & non dicit ꝙ dabit carnes & pinguedinem uel sanguinē que faciunt sacrificiū laboriosum. Sacrificiū synagoge quo deus priuauit nos iam sunt mille anni. nos aūt dei sumus. Domine mi fuit autem synagoga sicut mulier que habuit alium uirum supple deum & perdidit illum & domū sanctam. Et ista ecclesia fuit cerua in deserto sine marito sed deus uicem illius supplet. Vnde ipse fortis & gloriosus dicit per ysaiam cap̄. lxiii. Puelle sequestrate meliores sunt q̄ ille que habent uirum. Item idē ꝓpheta ca. lxiii. Ego faciā dicit dominus deus uineam & flumina ad potum populo meo electo. & tu Iacob non obediens. & tu israel non audiens. sicut nos dn̄e mi sumus extra obedientiā. nec habemus aures nec oculos. quapropter hec captiuitas nostra iā usq; ad cōplementū mille ānorū peruenit. Timeo domīe mi de lege nostra que furoris iram habet in perpetuū. & dicit oculum pro oculo &c. Sed cerua illa emulum habēs iram unicum dixit in euangelio suo glorioso Math. ca. v. Qui te percusserit ī unā maxillā statue illi alterā loquitur dauid in psal. xxxi. q̄ magna & q̄ multa dulcedo tua dn̄e quā abscōdisti timentibus te. & cōpleuisti eam sperātibus in te. & est clarū dn̄e mi ꝙ populus synagoge timuerūt penas legis oculū pro oculo. quia erat in perpetuū executio. Sed populus ecclesie sperās est in dulcedine dei. qui percussi in faciē non repercutiunt. Quapropter parauit illis deus. s. gentibus magnam multitudinem dulcedinis sue quam abscondit a iudeis. Attamen nos dei sumus in omni euentu.

¶ Cap̄. XXIIII.

p Aueo domine mi quod loquitur deus per os Ysaie ꝓphete de nobis capitulo uigesimo octauo cum ait ꝙ hec apud nos sunt sicut uerba libri signati quem non aperit lector. nec ignorans litteras.

De filiis autem supradictis quos deus totiēs descripsit ut supra allegatum est cum pluries loquitur deus in eodem capitulo cum dicit. Manifestabunt semen Iacob & euangelizabunt deum israel. & accipient ignorantes scientiam & musici scient legere. Aperte uidemus domine mi ꝙ iā sunt mille anni ꝙ ignorantes musici sciunt & docent legē nostram. Et qui sunt ignorantes nisi gentiles. Et qui sunt musici cantantes psalterium nostrum & prophetas in ecclesiis suis nisi christiani. De quibus musicis siue cantoribus dicit deus per os Dauid in psalmo.lxxv. Cantate domino omnis terra psalmum dicite nomini eius. Et in eodē etiam psalmo dicit. Cantabunt & dicent nomini tuo filii uniuerse terre. & non israel simpliciter. De istis etiam musicis dicit deus per os Dauid in psalmo.lxxxviii. Cantabunt tibi gētes in domo dei mei canticum. In loco isto ponit cantilenam antomasie. etiam sunt mille anni ꝙ nos iu dei non cantauimus in domo sancta. De istis cantoribus dicit Dauid. Cantabunt canticum in domo dei in eternū. De nobis dicit in psalmo.cxxxix. Quoniam cantabunt cātícum dei in terra aliena. Et equaliter potest esse dn̄e mi ꝙ speramus terram habere nostram. cum deus dixit per Amos prophetam.ca.v. Cecidit israel & non resurget. Virgo israel prostrata est & non eleuabitur. Idem propheta dicit capitulo nono. Et ueniet tribulatio & non saluabitur qui effugerit ex eis. & si absconderit se in monte carmeli inde precipitabit eos manus mea. & si descenderet in fundum maris illuc mittam serpentes & mordebunt eos & si abierint in captiuitatem coram inimicis meis sibi mandabo gladium & occidet eos. Ponam oculum super eos in malum & nō in bonum quod fecit nobis deus iam sunt mille anni completi & ultra ꝙ canticum & psalmum cantauimus ex quo sic est. Attamen &c. Cap̄.XXV.

d Omine mi dixit deus de nobis. Ponam oculum meum super eos ī malum & non ī bonum sicut manifeste uidemus sunt mille anni. Dixit uere

de istis filiis musicatoribus p os Dauid prophete. Omnes gentes plaudite manibus. & cantate deo in uoce laudis. & alibi dicit. Iubilate deo omnis terra seruite domino i leticia. Introite i conspectu eius dicas totum iubilate & psal. lxv. Cantate dño oīs terra. & ānunciate de die ī die in pareo dñe mi exquo deus dixit per os Hiere. ppbete ca. ix. Docete filios uestros & filias uestras fletum & planctum. qm mors egressa est per portas uestras. ex quo deus dixit de his filiis musicis siue musicatoribus per os Dauid psal. clxvii. Reges terre & oēs populi pricipes & oēs iudics terre. Iuuenes & uirgines senes cum iunioribus laudent nomen dñi & psal. xliiii. In sacrificio cantus honorabit me ac si aperte diceret non ī sacrificio carniū hircorum sicut sacrificium nostrū. Etiā dñe mi nō negemus uerba creatoris ueri que dixit p os ysa. ppbete. ca. xlviii. Musici seu musicatores addiscentes scripturas & totū psalteriū dauid sic musicali arte notatū p sonum acutū & grauē his oibus cōsideratis uidetur mihi q nos eramus in hoc q nos de sue laudis sacrificio iudicamus quod ī ecclesia dei exhibent ī cantando. presertim cū in lege dei de hoc inueniā precepta & exempla dei que etiā dicit. Laudate eum ī cythara & organo. Laudate ī cimbalis magnis laudibus: & omnis spūs laudet dñm. Hoc scribit psal. xv. Exemplū etiam ī. ii. Regum ca. vi. unde legitur q dauid discooperto capite saltans psallebat cum cythara ante archā dñi quē temeraria uxor sua michol ausa ē redarguere ipe cū ait. o fatua uōne uidebit me dñs despectū psallentē. filii aūt israel sonabāt buccinā dū transducebāt archā. Sed q sumus dñe mi obsecro uidētes solēnitates ipsorū musicorū nisi micol fatua Et qui sunt isti canentes nisi dauid & exultātes ī deo ī humilitate p̄sertim cū dicit deus. Oīs spūs laudet dñm. si dixisset oīs israelita precipue possemus. tunc alijs insultare. Et sic deus fortis & gloriosus dicit p os ysa. ca. ii. q gentes sunt ī conspectu eius sed hoc nō est itelligendum de gentibus istis anteq̄ haberet noticiā dei p aduentū iusti quia tūc

erant pagani & idolatres ideo ītelligi non potest bñ illud nisi de gentibus que īuenerūt dñm que offerūt omni die sacrificiū mundū in oriēte & in occidente sicut dicit p os malachie prophete ut iā superius est allegatū & certe dñe mi nos eramus. Attamē dei sumus. Cap. XXVI

P Aueo dñe mi ꝙ apostotauimus a deo in princi pio istius iusti de quo ītroduximus auctoritates predictas & cui expresse conueniūt omnia que scripta sunt apud nos ī libris legis & prophetarū propter quā apostasim sicut deus pretendit longitudinē dierū. & captiuitatē istā nobis intulit. & si expectamus saluatorem aliū ab isto iusto non prodest nobis. Nota ꝙ in ista pagina non faciunt oīa exposita de uerbo ad uerbū ꝓpter nimiā eius incultationē. Sed argumentū nobis euidens est capti uitas illa que fuit in babylonia. lxx. annis & quantū ad tē pus quia breue quantū ad gratiā quia dauid propheta fuit captus nobis qui fuit amicus dei. & per quē consolabatur nos de libertate propinqua nō etiā omnis tribus fuerūt in ipsa captiuitate sed hec captiuitas iā ꝑuenit ad complemē tum mille annorū & nūc est nobiscum & oīs tribus nulla excepta & sunt in dispersione elōgate a domo sancta. Ex quo signū est euidens ꝙ pro peccato generali qđ est ī uo bis oībus perseuerabit ira super gentē nostrā sine spe. & tñ expectamus aliquē aliū que expectatio nō prodest nobis Et si uoluerimus dicere ꝙ hec captiuitas nō est generalis & ꝙ in aliqua parte mundi nos habemus regē & princi pem. cito poterimus secundū legē nostrā argui de menda dacio & conuinci. Nā si nos iudei in aliqua parte mundi regē & principē haberemus hoc esset de una sola tribu. s. iuda & deus diffiniuit ꝙ nō esset super iuda rex ex illa ī eternū. Vnde dixit Hiere ꝓpheta ca. xvii. Peccatum iude scriptū est cū stilo ferreo ī lapide adamātino qualiter dele ri expectamus nō delebitur in eternum. presertim cū de us fortis & gloriosus locutus est p os prophete ca. iii. do minator dñs aufert a Ierusalē & iudea iudicē ꝓphetā &

principē. De nobis etiā dicit ꝓpheta filius Boceri ca.xv.libri sui. Erūt filii Jerusalē sine principe & sine lege: nos scimus dn̄e mi ꝙ ab initio mūdi fuerūt aliqui magistri sancti corā deo. & in principio fuerunt longe uite sicut Matusalē & Enoch & ceteri. & nullū istorū extēdit deus ultra mille annos. & nos inuenimus inter nos & messiam sicut xp̄s nobis promissus fuit natus in Babylonia tēpore captiuitatis illius que fuit. lxx. annorū. Sed hoc tempus nostrū habet in etate mille. v. ānos quā fabulā & prophetiā nulla rōne possumus defendere. hoc tn̄ dicimus & asserimus ī synagogis nostris ubi cōmiscetur nobis extraneus. Sed audias doctrinā christianorū publicam sup psal. fundatam. lxxxviii. Ad syon dicet hō & homo natus est ī ea & ipse q̄ est fundauit eā ī uerbis istis nominat Mariā dn̄am noīe ciuitatis & dicit ꝙ homo natus est in ea & nō dicit cū israelita uel tali. ut ītelligas ꝙ filius Marie nō fuit unq̄ ī lumbis alicuius hoīs. Et ī. ii. libro Regū. ca. ii. hoc manifeste declaratur cū deus dicit ad Dauid. Qn̄ cōpleueris dies tuos & dormieris cū pr̄ibus tuis suscitabo ꝓgeniē tuā post te que egredietur de utero tuo & ego ero illi in patrē & ipse erit mihi ī filiū. Sed nunq̄ fuit possibile dn̄e mi ꝙ aliquis egrederetur de utero patris sui sed hoc exp̄sse ponit ad demōstrandū ꝙ christus nō foret cōcipiēdus ī muliere p semen decisum de lūbis uiri sicut ceteri hoīes tam a Dauid q̄ ab aliis dicit deus per os Dauid in psal. Ex utero ante luciferum genui te ac si deus fortis & gloriosus diceret de christo suo ꝙ de uoluntate sua ꝙ est spiritus sanctus genuit eū & nō de semine ducendo. Cum ponit. Ex utero sine uirili semine preter cursum solitum Marie uirginis. & hoc est etiam de doctrina christianorum que non moratur in captiuitatibus nostris. Propter hoc euenit nobis illud quod euenit nobis. Describit etiā per eum de modis christū nasciturum dauid propheta cum dicit psal. lxxxviii. Iurabit dn̄s dauid ueritatem de fructu uentris tui ponam super sedem tuam. Attamen dei &c. Cap̄. XXVII.

c Erte dñe mi licet nobis non opponãt christiani dicta sarracenorũ precipue que traduntur ĩ alcorano & ĩ expositionibus eius sciẽtes ꝙ nos non reciperemus sicut nec ipsi recipiunt. tñ ad fatigationẽ nostram & fortificationẽ supplentiũ. si nobis opponerentur illa dicitur a sarracenis de Iesu & beata Maria matre eius. Omnes enim sarraceni dicunt ꝙ ipse fuit ille Messias quẽ predixerunt esse uenturũ & preponunt illũ machometo quantũ ad genealogiã fatentur enĩ ꝙ parẽtes machometi fuerũt idolatre & praui & de semine agar ãcille. Et dicũt messias fuit filius ysaac & prophetarũ & iustorum & recta linea usqꝫ ad beatã Mariam uirginẽ & matrem eius.

E Maria uero dicit͛ sic ĩ alcorano de familia Adamar dicit ãgelus Gabriel ad Mariã. O Maria deus te elegit & docuit grãm & preelegit sup omnes mulieres oĩum seculorum diuidens inter homines terrenos & angelos dei in paradisum deliciarum.

Icunt etiã oẽs sarraceni ꝙ xp̃s siue messias habuit a deo ptãtem faciẽdi miracula. sanãdi oẽm languorem & ĩfirmitatẽ & eiciendi demonia. & suscitandi mortuos. & credunt oĩa miracula que Iesum fecisse cõmemorant & hoc expresse testificatur alcoranus ubi dicit in ca. predicto domar ꝙ messias sciuit & scit oĩa & etiã secreta cordium. Vnde uerba machometi Sciuit eyse .i. Iesus oẽm librum & oẽm sapientiam & etiam totam legẽ moysi. & quod omnes comedebant & bibebant in domibus & q̄d reponebant in thesauris suis.

Icunt etiam de xp̃o siue messia ꝙ dum fuit in hoc mundo contemsit diuitias & abiecit carnales delectationes. nec habuit cõcubinas que sunt occasio peccati. & causa inobediẽtie. Itẽ dicitur in alcorano illud uerbum euangelicũ. Vulpes foueas habent & uolucres celi nidos & hec oĩa licet sint auctoritates aperte dicentis siue dicẽtium. sunt tamen conforma his que prophete dixerũt de messia in primo aduentu suo ut patet in predictis.

d Icunt etiam in alcorano ꝙ eyse.i.Iesus christus est uerbum dei. Et de hoc.s.uerbo dei est Iesus christus apud sarracenos quasi unum perpetuū ita ꝙ nullus alius homo uocatur hoc nomine nisi Ihesus quē uocāt eyse. Vnde dixit deus ad eyse. Ego sū sufficien tia tua. ego leuabo te & purificabo te ab infidelibus. Consi dera ergo domine ꝙ gens iudeorum propter captiuitatē quam passi sunt iam mille annis sumus paucissimi iudei ī comparatione aliarum nationum. Nam sarraceni multi plicati sunt & crescunt quotidie. Fides autem christi im pleuit totum mundū. nos uero ubiqȝ dispersi sumus a deo nostro. ubiqȝ sumus paucissimi sicut Ruben eū dixit. Non crescas & nos autem non crescimus & illi qui sumus: su mus inimici super omnes gentes & nil proficimus. Testi monium multorum stat semper contra nos.s.christiano rum & sarracenorum. Alcoranus eorum & euangelium christi quibus nolumus credere. tamen meo iudicio Al coranus nihil ualet. cum manifeste contineat contra do ctrinam nostram sicut ipse nosti. & sicut positores eius. apparet euidenter ꝙ ignorauerunt testimonium. Sed ꝙ diceremus de euāgelio supposito ꝙ christus siue messias iam uenerat. nihil tamen continet contra prophetas & le gem nostram sed est manifestatio omnium prophetarum & promissionis impletio que in lege continentur sumen do spiritualiter prout continet doctrina christianorum. Nichilominus domine mi super his dubiis ad te recurro maxime super primis nostris que habui a Prophetis quia de alcorani testimonio scio ꝙ quasi nil reputabo. tu maxi me qui arabicum scis perfecte nosti. quia ipse machome tus qui dixit se prophetam nec uentura predixit. & qui di xit se nuntium dei cōtra deum & eius scripturam docuit penitus ut correptus homo penitus & ignarus.

¶ Explicit Epistola Rabbi Samuelis quam scripsit ad Rabbi Ysaac Magistrum Synagoge.

¶ Sequitur Epistola quam misit Pontius pilatus Tyberio Imperatori Romano.

P Ontius Pilatus Imperatori Tyberio salutes dicit. Nuper accidit & ego ipse probaui Iudeos per eorum inuidiam se suosq; posteros crudeli damnatione perisse. Cum promissum haberent patres eorum q deus eorum mitteretur de celo sancto suo qui eorum rex merito diceretur. & hunc cum promissum haberent per uirginem missurum. Deniq; cum illic esset & uidissent eum iudei cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones a corporibus obsessis effugasse. mortuos resuscitasse. ambulasse siccis pedibus super undas maris. imperasse uentis. & alia multa fecisse miracula. Cum aũt magna multitudo populi iudeorum ipsum esse filium dei dicerent ducti sunt contra eum inuidia. mẽtientes dixerunt quidam eum esse magum & contra legẽ eorum agere. Ego autem credidi uerbis eorum ita esse & tradidi eum flagellis cesum arbitrio eorum. Ipsi autẽ crucifixerunt eum in ligno· & mortuum sepelierunt & sepulture custodes adhibuerũt. Ipse uero militibus pretorii mei monumentum custodientibus & signantibus tertia die resurrexit de monumẽto. In tantum autem excessit ĩuidia & malignitas iudeorum ut darent pecuniam militibus meis dicentes. Dicite q uobis dormientibus uenerunt discipuli eius & furati sunt corpus eius & secum detulerũt. Milites autem mei cum accepissent pecuniam ueritatem & que facta sunt tacere non potuerunt. sed eum uere resurrexisse & uidisse testati sunt & pecuniã ab eis recepisse. Hec omnia tibi Cesar direxi ne alter quisquam contra ueritatem mentiatur & ne existimes fore credendũ mendaciis iudeorum. Ad te omnia scripsi que facta sunt de Iesu Nazareno in pretorio meo &c.

LAVS DEO

90